

Ligbegængelse i Hollænderbyen i Aarene omkring 1840—80.

Af *Dirch Jansen.*

Naar en afdød skulde stedes til Hvile for at sove den lange og sidste Søvn, foregik Begravelsen i ovennævnte Tidsrum efter gamle og nedarvede Traditioner, og hvad her meddeles, er, hvad der er oplevet og genfortalt af ældre her i Hollænderbyen.

Ved forekommende Dødsfald, f. Eks. af en Gaardmand, var det første, der foretoges, at faa sendt Bud til Slægt og Venner om Dødsfaldet. Budet var i Reglen Pigen paa Gaarden, som gik omkring og lod vide, at vor Far var død paa det indtrufne Klokkeslet.

Dernæst gik der hurtigst muligt Bud til Byens eller den nærmeste Snedker, om han vilde komme og tage Maal af den afdøde for derefter at faa lavet en Kiste. Naar Kisten var tømret sammen, blev den altid overstrøget med Lim og Kønrøg, men i førnævnte Tilfælde fik Kisten yderligere et ekstra Overtræk af Kønrøg, samtidig med at den blev overdrysset med fint Sand gennem en Sigte eller et Sold, for at den kunde faa et fløjsagtigt Præg. Kistelaagets Hjørner var dekoreret med Pistonier (Billedskærerarbejde).

Paa Laaget var som Regel anbragt en Blikplade, hvorpaa Mandens Navn var paamalet, og desuden et lille Vers med Lovord over den hensovede. Bærestropperne, som tidligere var Jernhanke, var Reb, omvundet med sort Stof.

Inden Kisten blev færdig, blev Liget anbragt paa det store Egetræsbord, som i Reglen fandtes paa enhver Gaard i Storstuen eller, som den rettere kaldtes, „Op paa Kælderens“, fordi der altid var Kælder under denne Stue.

Liget henlaa paa Bordet, indtil der paa den 3die Dag skulde være „Kistelæg“.

Selvfølgelig var Liget iført sit Ligtøj. Ligskjorten var udsyet med Hvidtværk ved Haandlinningen; over Ansigtet laa en Svededug, som var kantet med Hulsøm. Til at dække det hele brugtes et meget fint Hørlærredslagen, rigt udstyret med Hvidtværk. Saaledes henstod Liget til Begravelsesdagen paa en Slags „lit de parade“.

Til „Kistelæg“ blev særlig den nærmeste Slægt indbudt for at have en fælles sidste Time med afdøde. De mødte blev opvartet med Kaffe og Rosinbrød.

Til Begravelsen, som i Reglen indtraf den 8de Dag efter Dødsfaldet, blev alle i Byen (saavel Gaardejere som Husmænd) bedt af to unge Karle (i 16—18 Aars Alderen), som hvert Sted udtalte, at de skulde hilse fra N. N., om de og deres Kone vilde følge N. N. til hans sidste Hvilested og møde Kl. 2

i Hjemmet. Ved denne Tid begyndte Kirkeklokkerne at ringe og blev ved uafbrudt, til Ligfølget kom til Kirken, som Regel først ved Femtiden eller deromkring.

Selv om det var strengt at være Ringer, blev der aldrig klaget derover, thi denne blev altid godt aflagt baade med Penge og Fødevarer, som blev sendt op i Taarnet. Saavel Mad som Drikke blev nydt med Velbehag, medens Præsten holdt sin lange Ligtale. Denne blev ved Præstens gode Vilje ofte afskrevet til de efterlevende, som heri saa en Trøst og Husvalselse for det lidte Tab.

Naar Ligtøget satte sig i Bevægelse hjemmefra, blev Liget altid baaret til Kirken af 12 unge Karle (Gaardmandssønner). Disse gav Møde 1 Time før det øvrige Følge, for at de i Ro kunde sætte sig til Bords og faa lidt at styrke sig paa til den paafølgende ofte anstrengende Tur. Liget skulde jo bæres hele Vejen, selv om det var fra en fjerntliggende Udflyttergaard. Disse unge Karle hørte til „Byens store Laug“ og fik hver især 1 Rigsdaler.

Efter Liget fulgte den nærmeste Slægt, Mændene bar Nationaldragt og fulgte alle barhovedet, med den høje Hat i Haanden, ligegyldigt hvor langt der var til Kirken.

Derefter fulgte Enken og konfirmerede Døtre; de bar alle „Jøb“, som var den dybeste Tilkendegivelse for Sorg. (Var

Kone med Jøb.

Døtrene ukonfirmerede, bar de blaa Hat og graat Forklæde.) Alle Koner, som var med i Følget, bar ligeledes graat Forklæde tillige med „Jøb“, som bestod af et sort, foldet Klædeskjørt, som blev hægtet om Livet ud over det andet Skjørt og Forklæde, derefter blev det taget op fra neden over Hovedet, som herved blev dækket undtagen en lille Lysning, hvor man kunde kigge ud for at orientere sig. Ved at manøvrere paa denne Maade med Skjørtet, som var foret med rødt og blaat Stivelærred, fremkom et vifteformigt Parti paa vedkommendes Ryg, hvor man fik de hollandske nationale Farver frem, mod hvilke de var tro til Døden. Et Eksempel af dette ejendommelige Klædningsstykke, som var i min Samling, findes nu paa Amagermuseet; det har tilhørt min Hustrus Bedstemoder, Marchen Chrilles Pittersdatter, f. 1814. Ved en Begravelse Aar 1851 var der ikke mindre end tresindstyve, som bar denne Sørge dragt, hvis Navn har sin Oprindelse fra Bibelen (Job med Sorgerne).

Alle disse Koner gik to og to og dannede paa denne Maade et langt Følge — Konerne gik nærmest efter Liget og efterfulgtes af Mændene, som gik i samme Orden og sluttede Følget. Et saadant ceremonielt Ligfølge tog ofte saa lang Tid, at der gik et Par Timer, inden man naaede til Kirken. Ligtalen var præget af Guds frygt, og i Reglen mindedes de Ting i den afdødes personlige Livsvandel, der kunde tjene til Eftertanke og Eksempel for det samlede Følge.

Naar Liget blev sænket i Graven, blottede alle Hovedet, hvorefter Præsten foretog Jordpaakastelsen, som afsluttedes med en Bøn for den hensovede.

Ligbærerne tog saa fat med at tilkaste Graven i Overværelse af hele Følget. Efter at Gravhøjen var ordnet, kom Strøpigerne med deres Sandposer og Vintergrønt og strøede det ud over Graven; dette udgjorde den væsentligste Gravpynt.

Kransenes Tal var ikke stort. De var som Regel af Blomster og Grønt fra Giverens Have. Hvem som efter Begravelsen var bedt om at følge med hjem, efterkom det gerne; de blev opvartede med Risengrød, Kalvesteg eller Oksesteg, hvortil Mændene kun fik Øl, det saakaldte Gravøl, medens Konerne fik Kaffe og Rosinbrød.

Dagen efter kom de fattige og fik Rester af Steg og Risengrød og ofte en Skilling med, naar det var fra velstaaende Hjem.
